

Barbara Leja*

Uniwersytet Śląski

ORCID: 0000-0003-4305-7827

Wspólnota Uniwersytetu Śląskiego wobec ataku Rosji na Ukrainę

Wprowadzenie

Około godziny czwartej nad ranem 24 lutego 2022 roku wojska rosyjskie z Rosji, Białorusi i republik separatystycznych rozpoczęły na kilku kierunkach działania wojenne wymierzone w Ukrainę. Uderzyły od północy i wschodu na Kijów i Charków oraz z Krymu i Donieckiej Republiki Ludowej, wzdłuż Morza Azowskiego, na Mariupol. Atak nadszedł także z Krymu na Chersoń i Mikołajów, z perspektywą dotarcia do Odessy [Klimecki, Karpus 2022: 333–334]. Główne działania miały miejsce w rejonie Kijowa [Mendel 2022: 12]. Pierwszym zamiarem agresora było opanowanie desantem oddziałów spadochronowych podkijowskich lotnisk oraz uchwycenie szybkim rajdem centrum stolicy, przede wszystkim dzielnicy rządowej [Klimecki, Karpus 2020: 334]. Rosyjskie samoloty zbombardowały dzielnice mieszkaniowe w Czernihowie, Charkowie, Ochtyrce, Buczy, Irpieniu i setkach innych miast, miasteczek i wsi, zamieniając je w zgliszcza i ruiny. Ukraina nie doznała takich zniszczeń od czasów II wojny światowej [Rudenko 2022: 322].

Prezydent Rosji Władimir Putin oraz minister obrony Siergiej Szojgu spodziewali się osiągnięcia najważniejszych celów w ciągu 3, najwyżej 4 dni. Ich plany zaczęły się walić już w pierwszych godzinach agresji, ponieważ nacierające wojska spotkały się z zaciętym, trudnym do przełamania oporem Ukraińców. Agresora zaskoczył nie tylko opór dobrze dowodzonych żołnierzy ukraińskich. Analizy rosyjskich służb wywiadowczych odnoszące się do ukraińskiego społeczeństwa i jego przywódców okazały się bowiem równie nietrafione jak oceny potencjału militarnego zaatakowanego państwa. Prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski w całości przejął odpowiedzialność za państwo. Oparł się namowom do wyjazdu ze stolicy, do sprawowania urzędu

* barbara.leja@us.edu.pl

z któregoś z zachodnich obwodów (Klimecki, Karpus 2022: 340). Poinformował, że nie opuści Kijowa i wezwał naród do walki. Ta postawa Zełenskigo zjednała mu wyjątkowe uznanie w świecie [Skrzypczak, Sobczyk-Pająk, Nęcek 2022: 40]. W ciągu pierwszych 45 dni działań wojennych przemawiał do większości parlamentów europejskich, do Kongresu Stanów Zjednoczonych, do izraelskiego Knesetu, do parlamentu i rządu Kanady. Przemówił również podczas 64. ceremonii rozdania nagród Grammy, wzywając muzyków do wsparcia Ukrainy w walce z Rosją [Rudenko 2022: 326]. Za-grzewając Ukraińców do walki, wzmacnia ich morale, dodaje sił i wlewa w ich serca nadzieję na zwycięstwo [Skrzypczak, Sobczyk-Pająk, Nęcek 2022: 43]. Przekonuje, że żołnierze ukraińscy walczą nie tylko za ojczyznę, ale też o bezpieczeństwo innych narodów Europy.

Agresja Rosji na Ukrainę wywołała różnorodne reakcje rządów światowych państw, jednak większość krajów solidaryzuje się z walczącym o wolność narodem ukraińskim. Podobnie zróżnicowane jest podejście społeczeństw krajów oficjalnie popierających walkę Ukrainy z najeźdźcą do problemu solidarności. Polski rząd i ogromna większość obywateli od pierwszej chwili wojny okazują wsparcie i przekazują rzeczową pomoc walczącemu narodowi. Wokół tematu pomocy zjednoczyły się różne środowiska, w tym też studenckie. Celem artykułu jest przedstawienie działań, które zostały podjęte przez wspólnotę akademicką Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w związku z wojną w Ukrainie, oraz przeanalizowanie możliwości wsparcia, na jakie mogą liczyć ukraińscy studenci.

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w tekście jest analiza danych zastanych, której poddano regulacje prawne dotyczące pomocy studentom z Ukrainy. Następnie przeprowadzono analizę danych wtórnych, która obejmowała statystyki z raportów Instytutu Spraw Publicznych oraz Ministerstwa Edukacji i Nauki, jak również informacje pochodzące ze strony internetowej Uniwersytetu Śląskiego i z Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studiów (USOS). Uzupełnieniem głównej metody badawczej był wywiad z działaczką społeczną Yulią Osiadach, studentką z Ukrainy.

Regulacje prawne

Dnia 24 lutego 2022 roku rosyjscy żołnierze przynieśli do Ukrainy śmierć, tortury, przemoc, grabieże i zniszczenia. Tego dnia życie Ukraińców, w tym i Wołodomyra Zełenskigo, zmieniło się na zawsze [Rudenko 2022: 321]. Brutalność wojsk rosyjskich wymusiła na Ukraińcach ucieczkę z miejsc zamieszkania, również poza ojczyznę. Uciekały głównie kobiety, dzieci i starsi ludzie. Uchodźców przyjmowały kraje sąsiadujące z Ukrainą, m.in. Polska. Przeliczając na liczbę mieszkańców, najwięcej, bo ponad 300 tys. osób, trafiło do Mołdawii [Klimecki, Karpus 2020: 338]. Liczba uciekinierów, którzy przeszli przez polską granicę, 18 marca wynosiła ok. 2 mln. Inwazja Rosji na Ukrainę wywołała zatem największy kryzys uchodźczy w Europie od czasów II wojny światowej – ok. 6 mln Ukraińców opuściło kraj, a co najmniej 7 mln musiało zmienić miejsce pobytu w jego granicach [Mendel 2022: 13].

W obliczu tych szokujących wydarzeń podjęto działania mające na celu prawne uregulowanie pobytu uciekinierów na terenie Unii Europejskiej, w tym również Polski.

Decyzja wykonawcza Rady Unii Europejskiej z 4 marca 2022 roku objęła uchodźców wojennych z Ukrainy tymczasową ochroną, dzięki czemu zyskali oni m.in. bezwarunkowe prawo pracy, prawo do prowadzenia działalności gospodarczej i do zamieszkiwania na terytorium Unii. Z kolei rząd Polski przygotował projekt Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa [Ustawa... 2022], który już 12 marca został podpisany przez prezydenta. Zgodnie z zapisami ustawy Ukraińcy – ale także inni uchodźcy polityczni, np. z Białorusi – powinni mieć w Polsce takie same prawa, jakie mają obywatele Unii Europejskiej [Bartosik, Bodnar 2022: 83]. Ustawa zawiera liczne przepisy dotyczące możliwości i sposobu udzielania pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy przez obywateli polskich, instytucje państwowe, samorządy terytorialne i inne instytucje publiczne oraz przez organizacje pozarządowe, a także regulacje odnoszące się do udzielania pomocy finansowej obywatelom polskim pomagającym uchodźcom w swoich domach. Zapisy ustawy dotyczą wielu różnych kwestii i sfer życia, a także wprowadzają rozmaite procedury i zasady wydatkowania środków finansowych [Bończak-Kucharczyk 2022: 12], kierowanych m.in. do studentów [Ustawa... 2022: art. 41 ust. 10]. Ustawa daje im możliwość ubiegania się o stypendium socjalne oraz kredyt studencki na równi ze studentami polskimi. Ułatwiono możliwość uzyskania tego typu pomocy oraz nie zastosowano ograniczenia w zakresie liczby świadczeń. Ustawa określa również szczególne zasady organizacji i funkcjonowania życia uczelni w związku z zapewnianiem obywatelom Ukrainy miejsc na studiach [Ustawa... 2022: art. 1 ust. 3 pkt 8].

Dane statystyczne

Z danych raportu Instytutu Spraw Publicznych (ISP) wynika, że w roku akademickim 2012/2013 na polskich uczelniach studiowało 9747 studentów z Ukrainy, a w 2013/2014 ich liczba wzrosła do 15 123 osób. Dwa lata akademickie później (2016/2017) liczba ta wynosiła już 35 584. Młodzi ludzie z Ukrainy przyjeżdżali do Polski ze względu na niższe koszty życia i studiowania oraz lepsze perspektywy znalezienia pracy. Wielu z nich chciało zostać w Polsce, jednak duża część wolała udać się do innych krajów UE. Polska nie miała strategii migracyjnej połączonej z koncepcją umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego, a liczba ukraińskich studentów stale rosła [ISP 2018].

Z raportu *Cudzoziemcy na uczelniach w Polsce*, przygotowanego przez ekspertów z Ośrodka Przetwarzania Informacji (OPI) na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki (MEiN), wynika natomiast, że w roku akademickim 2021/2022 aż 42% wszystkich studentów-cudzoziemców stanowili Ukraińcy, zaś kolejne 13% Białorusini. W roku 2018 w Polsce było ponad 39 tys. studentów z Ukrainy, co stanowiło połowę wszystkich kształcących się na krajowych uczelniach cudzoziemców. Od tego czasu zarówno liczba, jak i udział studentów z Ukrainy stopniowo malały. W roku akademickim 2021/2022 nastąpił spadek liczby studentów pochodzących z Ukrainy, co było zauważalne również w strukturze studiów. Zdecydowanie najwięcej osób pochodzących z Ukrainy podejmuje studia I stopnia. Znacznie mniej jest studentów na II stopniu studiów i na jednolitych studiach magisterskich. W 2021 roku na studiach I stopnia

kształciło się 76% ukraińskich studentów, na studiach II stopnia – 19%, pozostałe 6% to studenci jednolitych studiów magisterskich. Co ciekawe, pomimo ogólnego spadku liczby Ukraińców na uczelniach wyższych w 2021 roku odnotowano wzrost liczby studentów z tego kraju na pierwszym roku studiów I stopnia i na jednolitych studiach magisterskich. Mniej atrakcyjna dla studentów z Ukrainy okazała się oferta studiów II stopnia. Raport nie obejmuje okresu po rozpoczęciu inwazji Rosji na Ukrainę [MEiN 2023].

Na konferencji „Studenci zagraniczni w Polsce 2023” wiceminister edukacji Dariusz Piontkowski poinformował, że w Polsce studiuje ok. 1,5 tys. studentów-uchodźców z Ukrainy. Zaznaczył, że studentów z Ukrainy jest w Polsce znacznie więcej (łącznie z tymi, którzy zaczęli studia przed konfliktem wojennym) i stanowią oni znaczącą część wszystkich studentów zagranicznych. Podał, że w ramach programu solidarności z Ukrainą 1,5 tys. studentów kontynuuje studia w Polsce, a ponad 80 uczelni przyjęło studentów ukraińskich, korzystając z pomocy finansowej MEiN. Wsparcie otrzymali także naukowcy z Ukrainy. Według Piontkowskiego w Polsce studiuje w sumie ponad 85 tys. studentów zagranicznych. Jak wyjaśniał, w tej grupie jest coraz mniej studentów z krajów Europy Zachodniej, przybywa natomiast studentów z Azji i Afryki [KRASP: Na uczelniach... 2023].

Cudzoziemcy studiujący na Uniwersytecie Śląskim

Uniwersytet Śląski w Katowicach (UŚ) jest jedną z tych uczelni w Polsce, które cieszą się coraz większą popularnością wśród studentów z innych państw. Na wielu kierunkach kształcą się tam m.in. obywatele Ukrainy, Białorusi, Rosji, Turcji, Nigerii, Czech. W roku akademickim 2021/2022 największą grupę wśród cudzoziemców odbywających studia na UŚ stanowili obywatele Ukrainy (57%), kolejną liczną grupą byli Białorusini (17%), na trzeciej pozycji znaleźli się obywatele Czech (4,2%) i Nigerii (4,13%), a piątą co do liczebności grupę stanowili Rosjanie (3,16%). Studenci innych narodowości stanowili w sumie 13,48%.

W tym czasie studenci zagraniczni wybierali najczęściej kierunki na Wydziale Humanistycznym (WH) – 32,74%. Dużą popularnością cieszyły się również kierunki na Wydziale Nauk Ścisłych i Technicznych (WNST) – 16,78%, na Wydziale Nauk Społecznych (WNS) – 12,79% oraz na Wydziale Prawa i Administracji (WPiA) – 11,14%. W Szkole Języka i Kultury Polskiej (SJKP) studiowało 10,18% studentów obcokrajowców. W dalszej kolejności wybierane były kierunki na Wydziale Sztuki i Nauki o Edukacji (WSNE) – 7,84% oraz na Wydziale Nauk Przyrodniczych (WNP) – 5,78%. Najmniejsze zainteresowanie odnotowano w Szkole Filmowej (SF) – 2,34% oraz na Wydziale Teologicznym (WT) – 0,41%.

W tabeli 1 przedstawiono dane liczbowe dotyczące cudzoziemców odbywających studia na poszczególnych wydziałach UŚ w Katowicach w roku akademickim 2021/2022. Dane obejmują zarówno studentów na studiach pełnych (I i II stopnia oraz na jednolitych studiach magisterskich), jak i na rocznym kursie przygotowawczym w Szkole Języka i Kultury Polskiej, pomijają natomiast cudzoziemców odbywających studia częściowe na tej uczelni.

Tabela 1. Cudzoziemcy odbywający studia na wydziałach Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w roku akademickim 2021/2022

Cudzoziemcy studiujący na poszczególnych wydziałach UŚ							
Wydział/ Jednostka	Kraj pochodzenia						Cudzoziemcy ogółem
	Ukraina	Białoruś	Czechy	Nigeria	Rosja	Pozostałe	
WH	164	33	1	1	9	30	238
WNS	69	14	2	0	6	2	93
WNST	61	29	1	14	2	15	122
WPiA	61	12	0	1	0	7	81
WSNE	25	3	26	0	0	3	57
WNP	15	6	0	14	1	6	42
SJiKP	13	27	1	0	4	29	74
SF	5	5	0	0	1	6	17
WT	2	1	0	0	0	0	3
Ogółem	415	130	31	30	23	98	727

Źródło: dane z systemu USOS (wg stanu na dzień 6 lutego 2022 roku).

W tabeli 2 według tych samych kryteriów zestawiono dane dotyczące studentów-obcokrajowców na UŚ w następnym roku akademickim – 2022/2023.

Tabela 2. Cudzoziemcy odbywający studia na wydziałach Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w roku akademickim 2022/2023

Cudzoziemcy studiujący na poszczególnych wydziałach UŚ							
Wydział/ Jednostka	Kraj pochodzenia						Cudzoziemcy ogółem
	Ukraina	Białoruś	Rosja	Czechy	Kazachstan	Pozostałe	
WH	194	40	8	0	14	27	283
WNS	90	19	6	2	1	1	119
WNST	74	29	4	0	2	23	132
WPiA	72	11	0	0	1	20	104
SJiKP	36	15	12	0	1	32	96
WSNE	29	5	0	22	0	1	57
WNP	22	7	2	0	1	19	51
SF	6	2	0	0	0	5	13
WT	0	1	0	0	0	0	1
Ogółem	523	129	32	24	20	128	856

Źródło: dane z systemu USOS (wg stanu na dzień 6 lutego 2023 roku).

W omawianym okresie największą grupę wśród cudzoziemców odbywających studia na poszczególnych wydziałach UŚ stanowili obywatele Ukrainy (61,10%), następną – studenci z Białorusini (15,07%), na pozycji trzeciej byli Rosjanie (3,74%), kolejno Czesi (2,80%) oraz obywatele Kazachstanu (2,34%). Pozostali obcokrajowcy stanowili łącznie 14,95% ogółu studiujących spoza Polski. Zagraniczni studenci UŚ najczęściej wybierali wówczas kierunki studiów na WH (33,06%). Popularnością cieszyły się również kierunki na WNS (13,90%), WNST (15,42%) oraz WPiA (12,15%), a w SjiKP studiowało 11,21% z nich. W dalszej kolejności wybierano kierunki na WSNE (6,66%) oraz na WNP (5,96%). Najmniej było zainteresowanych studiowaniem w SF (1,52%) oraz na WT (0,12%).

Na tle innych narodowości studiujących na UŚ w roku akademickim 2022/2023 obywatele Ukrainy stanowili 61,10%. Z danych zawartych w tabelach wynika, że po rozpoczęciu inwazji Rosji na Ukrainę liczba ukraińskich studentów wzrosła o 20,6% w porównaniu do roku akademickiego 2021/2022.

Warto dodać, że na Wydziale Nauk Ścisłych i Technicznych (WNST) pracuje sześciu wykładowców z Ukrainy, natomiast na Wydziale Nauk Społecznych (WNS) – dwie osoby, łącznie osiem osób. Trzy z nich dołączyły do zespołów naukowych po rozpoczęciu wojny.

Uniwersytecka społeczność wobec wojny

Już w pierwszym dniu wojny władze uniwersyteckie wraz z Samorządem Studenckim i Samorządem Doktorantów Uniwersytetu Śląskiego, łącząc się ze studentami oraz wykładowcami z Ukrainy, wystosowały komunikat rozpoczynający się słowami: „Dziś wszyscy jesteśmy Ukraińcami”. Zawierał on słowa oburzenia i protestu wobec agresji rosyjskiego reżimu oraz deklarację wszelkiej możliwej pomocy. Powołano pełnomocniczkę rektora ds. pomocy Ukrainie oraz podjęto uchwałę zarządu Uczelnianej Rady Samorządu Studenckiego UŚ w Katowicach w sprawie ustosunkowania się do sytuacji w Ukrainie. Zawarto w niej deklarację wsparcia oraz wyrażono stanowczy sprzeciw wobec agresywnych działań militarnych i politycznych Federacji Rosyjskiej, która pogwałciła integralność terytorialną Ukrainy [Uchwała... 2022].

Drugiego dnia wojny Samorząd Studencki UŚ wraz z władzami rektorskimi zorganizował spotkanie dla studentek i studentów z Ukrainy. W informacji o spotkaniu można było przeczytać: „zależy nam, żeby uczelnia była dla Was bezpiecznym domem, azylem, dlatego chcemy z Wami porozmawiać i zapytać o to, czego w aktualnej sytuacji potrzebujecie najbardziej”. Jednocześnie uczelnia zapewniła o przedłużeniu sesji egzaminacyjnej i umożliwieniu zdalnego udziału w zajęciach, a także o urlopach krótkoterminowych na wypadek konieczności rozwiązania sytuacji formalnych. Poinformowano również o możliwości zakwaterowania w akademiku i zwolnienia z opłaty za miejsce tamże w marcu oraz o zwolnieniu z obowiązku opłat za studia do końca roku akademickiego 2021/2022.

Dwudziestego piątego marca 2022 roku na Wydziale Humanistycznym UŚ odbył się koncert charytatywny „Miasto Nauki Ukrainie”, który został zorganizowany przez 7 uczelni publicznych wchodzących w skład konsorcjum Europejskiego Miasta Nauki

Katowice 2024. Wydarzenie było adresowane do osób w każdym wieku. Uczestnicy mogli wziąć udział m.in. w pokazach naukowych oraz wysłuchać debaty, podczas której został poruszony temat wyzwań związanych z obecnością uchodźców w Polsce oraz skutecznych sposobów udzielania im pomocy materialnej i psychologicznej. Koncert miał na celu przede wszystkim wsparcie tych, którzy ucierpieli w wyniku wojny. Zebrane pieniądze oraz dary zostały przekazane na potrzeby pochodzących z Ukrainy studentów, doktorantów i ich rodzin [UE w Katowicach 2022].

Kolejnym działaniem była oficjalna zbiórka rzeczowa dla osób z Ukrainy, w tym studentów i doktorantów docierających na UŚ. Część zebranych przedmiotów została wysłana do Ukrainy. Studenci mogli także skorzystać z pomocy finansowej w formie zapomogi oraz ze zwolnienia z opłaty za studia [UŚ 2022].

Uniwersytet Śląski pozyskał także znaczące środki z Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) na wzmacnianie współpracy pomiędzy uniwersytetami europejskimi należącymi do Transform4Europe a stowarzyszonymi z nimi uczelniami ukraińskimi w 2023 roku (*Informacje dla wspólnoty...* 2023). Kolejnym znaczącym wydarzeniem było podpisanie przez rektora UŚ Ryszarda Koziółka umowy o współpracy z Państwowym Uniwersytem w Mariupolu, partnerem stowarzyszonym w sojuszu Transform4Europe (8 grudnia 2023). Umowa objęła m.in. wspólne inicjatywy badawcze, współpracę z interesariuszami zewnętrznymi, wymianę studentów studiów licencjackich, magisterskich i doktoranckich oraz pracowników, a także gościnne wykłady, seminaria, sympozja, wizyty studyjne, konsultacje i inne formy współpracy, jak również tworzenie wspólnych programów studiów i kursów (UŚ 2023b).

Do znaczących działań uczelni skierowanych do osób uciekających przed wojną należały również następujące przedsięwzięcia:

- Pomoc obywatelom Ukrainy w szukaniu pracy.
- Udzielanie schronienia w akademikach i innych obiektach uniwersyteckich uchodźcom, którzy trafili do Katowic.
- Zbiórka pieniężna dla studentów UŚ z Ukrainy oraz ich rodzin.
- Prowadzona w budynku uczelni zbiórka rzeczowa i zbiórka żywności dla uchodźców (również karmy dla psów, kotów i innych zwierząt, które przybyły do Polski ze swoimi właścicielami).
- Zbiórka pieniężna prowadzona przez uniwersytet razem z Powiatowym Zespołem Zakładów Opieki Zdrowotnej w Czeladzi, na zakup i transport wyrobów medycznych oraz środków pierwszej pomocy dla szpitala w miejscowości Chmielnicki.
- Koncert charytatywny połączony z kiermaszem na rzecz potrzebujących, zorganizowany przez studentów UŚ w budynku rektoratu (11 marca 2022).
- Bezpłatne kursy języka polskiego dla uchodźców z Ukrainy, bezpłatne kursy dla studentów ukraińskich przygotowujące do studiów w Polsce, wirtualna świetlica i czytelnia dla ukraińskich dzieci oraz kurs podstaw języka ukraińskiego dla Polaków (działania pracowników Szkoły Języka i Kultury Polskiej UŚ).
- Rozmówki ukraińsko-polskie i polsko-ukraińskie, mające ułatwić wzajemną komunikację zarówno polskim studentom i wykładowcom, jak i uchodźcom z Ukrainy, przygotowane przez osoby znające język ukraiński z Wydziału Humanistycznego.

- Paczki świąteczne dla uchodźców z okazji świąt Wielkiejnocy, które według kalendarza juliańskiego przypadały na 24 kwietnia 2022 roku.
- Nabór wolontariuszy do roli opiekunów rodziny uchodźczej, zorganizowany we współpracy ze Społecznym Centrum Pomocy Uchodźcom z Ukrainy (za: *Informacje dla wspólnoty...* 2023).

Została także uruchomiona strona internetowa „Pomoc dla Ukrainy” (aktualizowana na bieżąco), gdzie znalazły się wszystkie niezbędne informacje na temat wsparcia i uniwersyteckich działań na rzecz osób pochodzących z Ukrainy. Znajdują się na niej listy i komunikaty, informacje o podstawowych formach wsparcia, o możliwości korzystania z domów akademickich, o pomocy prawnej, psychologicznej, medycznej i finansowej, jak również o bazie lokalowej, duszpasterstwie akademickim, wolontariacie i zbiórkach [UŚ 2023a].

Oprócz dużych form pomocy i wsparcia uniwersyteckiego na uwagę zasługują też mniejsze, ale równie znaczące inicjatywy podejmowane na poszczególnych kierunkach. Jedną z nich było zakończenie semestru letniego, podczas którego studenci II roku Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej zorganizowali dla swoich koleżanek z Ukrainy poczęstunek przy ukraińskiej kuchni i muzyce. W czasie spotkania studenci przeprowadzili konkurs wiedzy o Ukrainie, jak również udostępnili „mapę myśli” dotyczącą skojarzeń z Ukrainą. Wydarzenie to miało na celu przekazanie pozytywnych emocji i duchowego wsparcia na czas wakacji oraz było zapewnieniem o ciągłej gotowości do pomocy.

Jedna ze studentek, która udzielała się w Centrum Wielokulturowym w Krakowie i sama organizowała wiele dużych transportów z pomocą dla wojska i dla cywilów, tak wspomina ostatni rok:

Po rozpoczęciu wojny trudno było myśleć o studiach, pracując po 12–16 godzin, wożąc pomoc dla Ukrainy. Często uczyłam się, jeżdżąc pociągami. Wiedziałam również, że moja praca, wsparcie, jakiego udzielałam innym, nie jest żadnym usprawiedliwieniem, wiedziałam, że muszę opanować materiał. Pracę, naukę, pomoc udało mi się ze sobą pogodzić tylko dlatego, że miałam ogromne wsparcie wśród kolegów z roku, ale i wykładowców. Otrzymywałam wszystkie notatki z informacją, co mam zrobić, dzięki nim byłam ze wszystkim na bieżąco. Gdyby nie oni, pewnie nie udałoby mi się tego wszystkiego zaliczyć. Teraz, pracując, wspieram Ukrainę własnymi środkami, oddając je na różne cele. Każdy z naszych obywateli powinien tak robić, ponieważ zasoby nasze i naszego wojska są ograniczone, podobnie z ludźmi, którzy giną w tej wojnie, i musimy ich maksymalnie wspierać, jak tylko się da [Leja 2023].

Podsumowanie

Ukraina nie była przygotowana do wojny. Nie chodziło o lekceważenie rosyjskiego zagrożenia, ale o to, że Rosja zdołała przez lata przyzwyczaić Ukraińców do tego zagrożenia [Sygacz 2022: 269]. Jednakże wojna w Ukrainie stała się wielkim katalizatorem zmian w międzynarodowych stosunkach politycznych i ekonomicznych. Pozycja Rosji jako mocarstwa regionalnego oraz globalnego mocno ucierpiała [Klimecki,

Karpus 2020: 343]. Ta wojna w pewnym sensie rozpałała na nowo kilka płomieni. Płomień Majdanu, który połączył Ukraińców przeciwko wspólnemu wrogowi, jakim jest Rosja. Płomień prezydentury – popularność głowy państwa od grudnia 2021 roku zwiększyła się trzykrotnie i sięgnęła rekordowego poziomu. Płomień armii, jeszcze 8 lat wcześniej pograżonej w rozkładzie, a teraz wzbudzającej zaufanie całego narodu. Kraj, który wydawał się bardzo spolaryzowany z uwagi na wiele skonfliktowanych ze sobą narracji, być może jest w trakcie odnajdywania swojej tożsamości, która pozwoli mu przekroczyć dawne podziały.

Jednym z efektów wojny jest przesunięcie perspektywy europejskiej integracji Ukrainy na początek terminarza władz Brukseli [Fenwick 2022: 263–264]. W badaniu przeprowadzonym przez pracownię Sociological Group Rating sprawdzono, jakie jest nastawienie Ukraińców do dołączenia ich ojczyzny do NATO i UE. Społeczne poparcie dla przystąpienia Ukrainy do NATO wzrosło w ostatnich miesiącach, osiągając najwyższy poziom w historii – podaje „Euromaidan Press”. Jak wynika z najnowszego badania, obecnie 86% Ukraińców opowiedziało się w referendum za takim rozwojem wydarzeń, 3% byłoby przeciw, 3% nie ma zdania w sprawie, a pozostałe 8% badanych nie zamierzałoby wziąć udziału w głosowaniu [Ukraińcy nigdy... 2023].

Takiej jedności społeczeństwa, jak w czasach tej krwawej wojny z Rosją, nikt w Ukrainie nie widział. Miliony ludzi ruszyły na pomoc tym, którzy walczą na froncie, i tym, którzy stracili domy. Nikt nie wie, jak i kiedy zakończy się wojna rosyjsko-ukraińska. Nikt nie wie, jaka będzie Ukraina po wojnie. Bez wątplenia jednak Ukraińcy będą odgrywać ważną rolę zarówno w Europie, jak i na świecie [Rudenko 2022: 331]. Jak powiedział Zełenski: „Tak naprawdę nie mamy już granicy z przyjazną Polską. Ponieważ razem jesteśmy po stronie dobra” [Sawicz, Kościński 2022: 195].

Uniwersytecka społeczność UŚ od pierwszych godzin wojny stanęła po stronie Ukrainy, uruchamiając stronę internetową, organizując zbiórki, koncerty oraz podejmując różne inicjatywy w obrębie swoich wydziałów. Studenci z Ukrainy otrzymali możliwość przedłużenia sesji egzaminacyjnej i zdalnego udziału w zajęciach, a w razie konieczności korzystania z urlopów krótkoterminowych w celu rozwiązania sytuacji formalnych. Otrzymali też możliwość zakwaterowania w akademiku oraz zwolnienia z obowiązku opłat za studia do końca roku akademickiego 2021/2022. Do dziś każdy ze studentów z Ukrainy może liczyć na pomoc ze strony uniwersytetu. Jednakże w zmieniającej się rzeczywistości należałoby zadać pytanie studentom o formy pomocy, które mogłyby wspierać ich dalsze studiowanie w Polsce. Profesor dr hab. Miron Lakomy w rozmowie z Violetą Kulik powiedział:

Rok po agresji nasze społeczeństwo nadal okazuje wsparcie, które szczególnie w pierwszych miesiącach po wybuchu konfliktu uzyskało bezprecedensową skalę. Niemniej, bazując na ostatnich badaniach, można stwierdzić, iż poziom zaangażowania społeczeństwa zaczął powoli spadać, co można tłumaczyć wieloma czynnikami, w tym m.in. znużeniem wojną oraz trudną sytuacją ekonomiczną. Nie nastąpiły tu jednak jakiegóż poważne zmiany. Podkreślić należy, iż w obecnej sytuacji kluczowe znaczenie ma inny rodzaj wsparcia. Chodzi o bezpośrednią pomoc wojskową, ekonomiczną i techniczną, jakiej Polska stale udziela Ukrainie (UŚ 2023a).

Bibliografia

- Bartosik Bartosz, Bodnar Adam. 2022. *Nigdy nie odpuszczę. Adam Bodnar w rozmowie z Bartoszem Bartosikiem*. Warszawa: Wydawnictwo Agora.
- Bończak-Kucharczyk Ewa. 2022. *Sytuacja mieszkaniowa uchodźców z Ukrainy w Polsce. W świetle przepisów o pomocy udzielanej w związku z konfliktem zbrojnym*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Fenwick Gallagher. 2022. *Wołodymyr Zełenski. Ukraina we krwi*, Łapiński Paweł (tłum.). Białystok: Mova.
- Informacje dla wspólnoty akademickiej. Wydanie specjalne 2021/2022*. 2023. Katowice: Uniwersytet Śląski.
- ISP. 2018. *Z roku na rok przybywa Ukraińców na polskich uczelniach – nowy raport ISP*. <https://publicystyka.ngo.pl/z-roku-na-rok-przybywa-ukraincow-na-polskich-uczelniach-nowy-raport-isp> (dostęp: 7 marca 2023).
- Judah Tim. 2016. *Czas wojny. Opowieści z Ukrainy*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Klimecki Michał, Karpus Zbigniew. 2022. *Czas samotności. Ukraina w latach 1914–2022*. Warszawa: Bellona.
- KRASP: *Na uczelniach w Polsce studiuje ponad 21 tys. studentów z Ukrainy*. 2023. Głos Nauczycielski. <https://glos.pl/krasp-na-uczelniach-w-polsce-studiuje-ponad-21-tys-studentow-z-ukrainy> (dostęp: 7 marca 2023).
- Leja Barbara. 2023 [7 marca]. *Wywiad z Yuliią Osiadach*. Katowice [zapis wywiadu w posiadaniu autorki].
- MEiN. 2023. *Najpopularniejszy kierunek to zarządzanie. Raport OPI „Cudzoziemcy na uczelniach w Polsce”*. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/najpopularniejszy-kierunek-to-zarzadzanie-raport-opi-cudzoziemcy-na-uczelniach-w-polsce> (dostęp: 7 marca 2023).
- Mendel Julia. 2022. *Walka naszego życia*, Michał Lipa (tłum.). Warszawa: Wydawnictwo Agora.
- Parafianowicz Zbigniew. 2022. *Śniadanie pachnie trupem. Ukraina na wojnie*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Rudenko Serhij. 2022. *Zełenski. Poza scenariuszem*, Katarzyna Losson, Marek Zapór (tłum.). Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Sawicz Agnieszka, Kościński Piotr. 2022. *Droga Putina do wojny*. Łomianki: Wydawnictwo LTW.
- Skrzypczak Waldemar, Sobczyk-Pająk Joanna, Nęcek Robert. 2022. *O wojnie w Ukrainie i bezpieczeństwie Polski*. Kraków, Wydawnictwo Arsarti.
- Sygacz Marek. 2022. *Reżim ciszy. Wojna o Ukrainę*. Katowice: Wydawnictwo Sonia Draga.
- Uchwała nr 2/2022/URSS Uczelnianej Rady Samorządu Studenckiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 12 stycznia 2022 r. w sprawie udzielenia wotum zaufania proponowanemu składowi Zarządu URSS. www.samorzad.us.edu.pl/uchwaly-urss/103-uchwala-nr-2-2022-urss (dostęp: 7 marca 2023).
- UE w Katowicach. 2022. *Koncert charytatywny „Miasto Nauki Ukrainie”*. <https://www.ue.katowice.pl/uczelnia/aktualnosci/article/koncert-charytatywny-miasto-nauki-ukrainie.html> (dostęp: 7 marca 2023).

Ukraińcy nigdy w tej kwestii nie byli tak zgodni. Historyczny sondaż. 2023. <https://www.wprost.pl/wojna-na-ukrainie/11060911/ukraincy-nigdy-w-tej-kwestii-nie-byli-tak-zgodni-historyczny-sondaz.html> (dostęp: 7 marca 2023).

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz.U. 2022 poz. 583.

UŚ. 2022. *Zbiórka rzeczowa dla potrzebujących z Ukrainy.* <https://us.edu.pl/zbiorka-rzeczowa-na-rzecz-studentow-i-doktorantow-docierajacych-na-us-z-ukrainy> (dostęp: 7 marca 2023).

UŚ. 2023a. *Pierwsza rocznica ataku Rosji na Ukrainę – rozmowa z prof. dr. hab. Mironem Lakomym.* <https://us.edu.pl/wydzial/wns/2023/02/23/pierwsza-rocznica-trwajacego-do-dzis-ataku-rosji-na-ukrainie-rozmowa-z-prof-dr-hab-mironem-lakomym/> (dostęp: 7 marca 2023).

UŚ. 2023b. Podpisanie umowy z Państwowym Uniwersytem w Mariupolu. <https://us.edu.pl/podpisanie-umowy-z-panstwowym-uniwersytem-w-mariupolu/> (dostęp: 27 stycznia 2024).

UŚ. b.r. *Solidarni z Ukrainą.* <https://us.edu.pl/ukraina/> (dostęp: 7 marca 2023).

The community of the University of Silesia in the face of Russia's attack on Ukraine

Abstract

Russia's aggression against Ukraine has led to various positions taken by governments around the world. Most countries sympathize with the Ukrainian people fighting for freedom. The approach of the societies of countries that officially support Ukraine's fight against the invader to the problem of solidarity is similarly diverse. The Polish government and the vast majority of citizens have been showing support and material assistance to the fighting nation from the very first moment of the war. The purpose of the article is to present the measures that have been taken by the academic community of the University of Silesia in Katowice towards the war in Ukraine, the communication policy of the university authorities towards refugees and to analyse, based on data from reports and the university's website, the support options available to Ukrainian students.

Keywords: help, students, Ukraine, University of Silesia, war

